

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY
FACULTY OF PHILOSOPHY AND POLITICAL SCIENCE

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
ФАКУЛЬТЕТ ФИЛОСОФИИ И ПОЛИТОЛОГИИ

Қазақстан 2050

Жас ғалымдар мен студенттердің халықаралық
«ФАРАБИ ӘЛЕМІ» ғылыми конференциясының

МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, 2014 ж., 8-11 сәуір

II Том

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, 8-11 апреля 2014 г.

Том II

MATERIALS

of International Scientific Conference
of Students and Young Scientists
«FARABI ALEMI»

Almaty, April 8-11, 2014

Volume II

Азамджонова Н.А.
4 курс студенті,
Сейітнұр Ж.С. әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың
жалпы және этникалық психология
кафедрасының доценті, психол. ғ. кандидаты

ИНДИГЕНДІК ПСИХОЛОГИЯНЫҢ ҚАЛЫПТАСУ ЖӘНЕ ДАМУ ТАРИХЫ

Отандық және кеңестік психология ғылымы ұзақ уақыт бойы «мәдениет» ұғымына лайықты назар аудармай келді. Мәдениетті зерттеуді посткеңестік елдер күні бүгінге дейін мәдениеттану не мәдени антропология еншісіне қалдырып отыр. Мұның басты бір себебі академиялық психологияда позитивизм парадигмасы үстем болып тұр. Ақпараттық технология жетістігі тудырған, бүгінгі таңда ықпалды бағыттардың бірі болып отырған когнитивтік психологияның өзі «бірінші» психология (В. Вундт негізін қалаған жаратылыстанулық эксперименттік үлгі) парадигмасы шеңберінен шыға алмауда. Когнитивтік психологтардың өздері оның жалпы когнитивтік ғылымға және барған сайын күшейе түскен когнитивтіліктің физиологиялыққа айналу тенденциясына алаңдауда. Психолог ғалымдардың кешенді зерттеу талпыныстары психиканың физиологиялық негізін қарастырумен шектеліп қалуда. Тек соңғы уақытта ғалымдар мәдениетті психологияның кіндік ортасына қоюды талап етуде. Бірқатар ірі психологтар мәдениеттің психологиялық зерттеулердің орталығы, діңгегі болуын негіздеуде. Психология ғылымында мәдениетті зерттейтін бірнеше пәндер бар. Батыс елдері ғылымдарында (әсіресе, АҚШ елінде) мәдениет пен психология арасындағы байланысты психологиялық антропология, кросс-мәдени психология, мәдени психология және индигендік (төлтума) психология сияқты пәндер зерттейді [1]. Посткеңестік ТМД елдерінде, соның ішінде Қазақстанда бұл мәселелермен этнопсихология ғылымы айналысады.

Белгілі этнос зерттеуші Л.Н. Гумилев негіздегендей, жалпыадамзаттық мәдениет дегеніміз оны құрайтын этностық мәдениеттер. Бүгінгі таңда жер бетінде бес мыңнан астам этностық топ, екі жүзге жуық тәуелсіз мемлекеттер бар. Жер шарында этносфера (тайпа, халықтар, ұлттар) бары іргелі факт. Этностан тыс адам жоқ. Әр халық өзіндік этномәдениет жасайды. Олардың өз тілдері, өзіне тән ойлау және өмір сүру салттары, құндылықтар жүйесі бар. Біреулері оны келесі ұрпаққа жеткізін сақтай алады, ал біреулері сақтай алмайды. Сойтіп өздерін жоғалта бастайды. Мәдениеттерді біркелкілендіретін (унификация) жаһандану құбылысы бұл үрдісті тездетуде. Сондықтан, саяси қайраткерлер мәңгілік ел болу идеясын орынды көтеріп отыр.

Мәдениет факторы қазіргі жаһандану жағдайында маңызды бола түсуде. Бүгінгі таңда мәдени ықпалға ұшырамаған ұлттарды табу қиын. Соңғы он жылдықтарда жеке тұлғалардан бастап ірілі-кішілі әлеуметтік топтар, мемлекеттік институттар мен қоғамдық ұйымдар арасында тікелей байланыстар мен мәдени алмасулардың қарқынды өсуі айқын байқалады. Әлемдік білім беру жүйесіне қосылу процесі мәдениетаралық өзара түсіністік пен академиялық ұтқырлық мәселесін арнайы зерттеуді талап етуде. Халықтар мен мәдениеттердің өзара байланысы мен әрекеттестігінің ұлғаюы олардың бірі-бірін түсінуі мен мойындауы, өзіндік анықталынуы (идентификация) мәселесін өткір тудырып отыр. Әдетте біз «әлеуметтік тұлға», «саяси тұлға» сияқты ұғымдарды жиі қолданамыз. Ал қоғамдық практиканың (халықаралық қатынас, мәдени алмасу, бизнес саласы, психологиялық консультация, білім беру және т.б.) бүгінгі сұраныстары «мәдени тұлғаны» ескеру қажеттігін талап етуде. Психологияға «мәдени тұлға» категориясын енгізсе де артық етпейді.

Кезінде АҚШ дамушы елдерге көмек ретінде бағдарлама қабылдап, Әлем Корпусы жобасы аясында еріктілер мен сарапшыларды түрлі мемлекеттерге жіберген еді. Алайда олар онда өзара түсініспеушілік пен қақтығысарға тап болып нәтижеде миссиялары сәтсіздікке ұшырады. Тіпті белгілі бір елдің тілін жетік білгенің өзінде де, олардың салт-дәстүрлерін, әдет-ғұрыптары, мінез-құлық нормаларын, мәдени ерекшеліктерін ескермесең психологиялық байланыс орнамайды екен. Мұның өзі ғалымдарды, мамандарды мәдениаралық қарым-қатынас мәселесіне ерекше назар аударуға мәжбүр етті. Оқу бағдарламаларына мәдениет факторын ескеретін арнайы пәндер кіргізіле бастады. Қазақстандық орта және жоғары білім стандарттарына ұлттық дүниетанымды қалыптастыратын индигендік психология сияқты пәндерді кіргізсе артық болмас еді. Өкінішке орай, орыстанған, батыстанған шенеуніктер санасын өзгерту әзірге мүмкін болмай отыр. Уызында төл мәдениетімен сусындамаған, рухани түп тамырынан айырылған мәңгірт адамдарға бәрібір сияқты ғой.

Бүгінгі таңда жаһандану үрдісіне жауап ретінде әлемде индигендік психология бағыты айтарлықтай дамуда. Қазақиана оны төлтума психология деуге болады. Бұл бағыттың ең жарқын өкілдерінің бірі кәріс психологы Уикол Кимнің пайымдауынша, «индигендік психология – басқа аймақтан алып келінбеген және тек «өздеріне» арналған ерекше психологиялық білім [2]. Бұл тұрғыдан қарасақ, психологиялық құбылыстар әлеуметтік-мәдени контексте зерттелінуі тиіс, кез келген құбылысты психологиялық түсіндіру мен түсіну жергілікті стандартқа сай болуы тиіс. Индигендік психологияға тән бірнеше белгілерге қысқаша тоқталып кетейік. Біріншіден, индигендік психология психологиялық феномендерді

контекстік тұрғыда зерттеуге үлкен мән береді. Екіншіден, индигендік психология – жалпы барлық елдерді, мемлекеттерді қамтиды. Көбінесе адамдар индигендік психологияның зерттеу пәнін шеткері, окшауланған жерлерде өмір сүретін «экзотикалық» адамдар жайлы антропологиялық зерттеулермен тенеістереді. Ол қате түсінік. Индигендік психологияның мазмұнын тек «Үшінші Дүниеде» өмір сүретін адамдар жайлы ғана білім емес, кез келген мәдени және этностық топтарға тән жергілікті, инсайдерлік білімдер жүйесі құрайды. Үшіншіден, индигендік психология психологиялық әдістемелерді негіздеумен не дәлелдеумен, болмаса құрастыру не жоюмен айналыспайды. Ол кез-келген феноменді талдау үшін тиімді әдістемелерді қолдануды жөн көреді. Өйткені, ғылыми қауымдастықтың қолданатын әдістемелері сан алуан және әдіснамалық әрі әдістемелік аспект ғылымда әлі шешуін таппаған күрделі мәселелердің бірі. Индигендік психология әр түрлі әдістер мен әдістемелердің қолданысын жақтайды: сапалық, сандық, эксперименттік, салыстырмалық, көптік методикалар, философиялық талдау және т.б.;

Төртіншіден, тек мәдениет иелері, яғни іштегі, жергілікті адамдар ғана нағыз төлғума және жергілікті мәдени феномендерді толық түсіне алады, ал сырттан келгендерге бұл түсінік шектелген түрде ғана қол жетімді болып есептеледі. Дегенмен бір қоғамда өмірге келіп, сол қоғамда өсіп-жетілгендердің сол жергілікті, төлғума мәдениетке деген түсініктері болғанымен, ол әрқашан назар аударылып қабылданатындай ерекше дүние емес. Зерттеушілердің пікірлері бойынша, адам жайындағы ең маңызды нәрсе олардың аз мән беретін заттары болуы мүмкін. Керісінше, сырттан келгендер не сырттай көзқарасқа ие болғандар табиғи болып көрінген заттардың мәдени екендігін байқаған. Демек, ішкі тұрғындар тарапынан байқалмай қалған ерекшеліктер, қарама-қайшылықтар мен «өлі аймақтарға» назар аудару маңызды (Клейнман, 1980). Ішкі және сыртқы көзқарастардың екеуі де психологиялық феноменнің жалпылама әрі ортақ түсініктерін табуға зор үлесі бар.

Бесіншіден, индигендік психология күнделікті тұрмыстық, эмпирикалық білімдерге, яғни эпизодтық білімдерге мән береді. Адамдар өздері және айналасындағы әлеуметтік дүние жайлы күрделі түсініктерге ие. Олар практикалық және эпизодтық түсінікке ие болғанмен, берілген құрылымды немесе үдерісті сипаттайтындай аналитикалық қабілеттерге ие болмауы мүмкін. Эпизодтық және аналитикалық білім, екеуі екі түрлі таным болып табылады. Жалпы психология психологтардың концепцияларын, түсіндірмелерін ұсынғанмен, ол нақты адамзат психологиясын білдірмейді. Басқа сөзбен айтқанда, қазіргі заманның психологиясы – психологтардың психологиясы болып табылады. Жергілікті психологияда алынған эпизодтық ақпараттар тестіленіп, дәлелденуі үшін, аналитикалық пішінге келтіруі тиіс.

Алтыншыдан, жергілікті концепциялар индигендік психологияның мысалдары ретінде қарастырылған. Гректің филогимо концепциясы («сыпайы, ізгілікті, сенімді, намысқор адам», Триандис, 1972), үнділік анасакти («бөлінбеу», Панде & Найду, 1992), жапондық амаэ («шыдамды тәуелділік», Дой, 1973), Филиппиндегі капва («тұлғаның басқалармен бөлісуі», Энрикез, 1993), Кореяның джунг түсінігі («терең құштарлық немесе іңкәрлік» Цой, Ким & Цой, 1993) арнайы талданып, түрлі мәдениетке байланысты синдромдар ретінде танылды. Қазақтардың да тек өзіне тән мәдени синдромдары, индигендік тұлға концепциялары (мәселен, Абайдың «толық адам» концепциясы, Шәкерімнің ар ілімі сияқты) бары белгілі. Өкінішке орай, батыстық әдіснамадан өзгені мойындамайтын қазақстандық психологтар ондай тақырыптарға бойлап бара бермейді. Жоғарыда келтірілген концепциялар қызықты болғанымен, тілдік кедергілер коммуникативтік процесске бөгет болуда. Екінші бір мәселе, берілген концептуализациялардың шынайылығын нақтылау қиынға соғады. Үшінші мәселе, осы жергілікті талдауларға эмпирикалық қолдау көрсетілмегендіктен, ғылыми еңбекті іске асыру қиынға соғады. Дескриптивтік талдау – осы индигендік психология зерттеулеріндегі бастапқы нүкте болғанымен, қорытынды нүктесі емес. Жапон зерттеушісі С. Ямагучидің пікірінше, мәдени психология мен индигендік психология адам психологиясының эмбебаптығы идеясын қабылдамайды. Индигендік психологияның өкілдері зерттеудің теориясы, әдістері, терминологиясы сол зерттелінетін мәдениетте дамуы тиіс және зерттеуші ғалым ретінде нақ сол мәдениеттің адамдары болуы шарт деп есептейді.

Сонымен, зерттеушілер индигендік психология ретінде белгілі бір мәдени дәстүрге негізделген психологиялық ой-пікірлер мен практиканың жүйесін атап жүр. Индигендік психология әлеуметтік мінез-құлықты зерттейтін ғылымдардың мәдени аспектіні ескеру қажеттілігінен туындап отыр. Өйткені, қазіргі психологиялық ғылымдардың қортындыларының эмбебаптығы проблемасы өткір тұр. Батыстық психологиялық білімдер (WASP, ағылшынша Western academic scientific psychology – Батыстық академиялық ғылыми психология) өзге көпшілік өмір сүретін әлемге сәйкес келмейтіні эмпирикалық деңгейде белгілі болды. Статистикалық тұрғыдан да, демократиялық қағида тұрғысынан да басым көпшілік маңызды. Егер психология ғылымы нағыз ғылыми қорытынды шығарғысы келсе, онда мәдени ерекшеліктерді ескеретін кросс-мәдени (салыстырмалы) зерттеулерін жүргізуі шарт. Индигендік психология осы талаптарды ескереді. Өйткені, индигендік психологтар жергілікті (локалды) адамдар қоғамының әлеуметтік-мәдени фактісіне сәйкес келетін мінез-құлық туралы ғылымды дамытқысы келеді. Индигендік психологияны батыстан бөлек қоғамның дәстүрі, нанымы, сенімі мен идеологиясын бейнелейтін психология деуге болады.

Индигендік психология әлі даму үстіндегі психологияның жас саласы болып табылады. Ол жалпы

психологияның шекарасы мен мазмұнын кеңейтуге тырысты. Индигендік психологияның өте қысқа ғана тарихы бар. XX ғ. 70-ж. соңында батыс емес елдердегі бірқатар психологтар, мәселен, Мексикада (Диас-Герреро, 1977), Корея (Квон, 1979), Жапония (Азума, Имада, 1994), Филиппины (Энрикес, 1977; Лэгмей, 1984), Үндістан (Синха, 1986), Тайвань (Ян, 1997) және т.б. автохтонды, индигендік психологияның қажеттілігін насихаттай бастады. Вирджило Энрикес филиппиндік психологияны белсенді қорғаған, ұлттық Қозғалыстың харизматикалық көшбасшы болды. Бүгінгі таңда әлемнің әр елінде индигендік психологияның белсенді өкілдері бар: Австралияда Йоши Касима; Камерунда Баме Нсаменанг; Канадада Джон Берри мен Джон Адэйр; Колумбияда Рувим Ардила; Францияда Дениз Джодел; Грекияда Джеймс Георгас; Гонконгте Майкл Бонд, Фанни Чунг, Дэвид Хо, Генри Кэо, Квок Леунг, Чунг-Фан Янга;

Үндістанда Р. К. Нэйду, Дж. Б.П.Синха, Р.К. Трипатхи, Рамеш және Кришмар Мишра; Жапонияда Хироси Адзума, Акира Хошино и Сузуму Ямагучи; Кореяда Санг – Чин Чой, Уикол Ким, Ен Син Парк; Мексикада Рохелио Диас-Герреро мен Роландо Диас-Ловинг; Нигерияда Майкл Дюроджэйв; Филиппинде Альфред Лэгмей и Роджелия Пи-пуа; Польшада Павел Боски; Швецияда Карл Мартин Аллвуд; Швейцарияда Пьер Дазан; Тайванда Ко-Шу Ян и Кванг-Куо Хуань; Түркияда С. Кагитшибаси; АҚШ та Фатали Могхаддам, Папа Римский Кэролайн, и Джозеф Тримбл; Венесуэлада Хосе Мигель Салазар және т.б.

1993 жылы У. Ким и Дж.Берридің «Индигендік психология: мәдени контекстегі зерттеулер мен тәжірибелер» атты еңбегі жарық көрді. Бұған дейін индигендік психология салыстырмалы түрде белгісіз сала болып табылған еді. Енді оған арнайы назар аударыла бастады. 1999 жылы Джон Г.Адэйр мен Роландо Диас-Ловинг «Индигендік психология: тұжырымдамалар мәні және оны бағалау» атты арнайы жұмысты жариялады. Соңғы жылдарда әлеуметтік психологияның Азиялық жорналында Манфуса Шам мен Кванг-Куо Хванның «Индигендік психологияның гносеологиялық шақыруына жауаптар» атты арнайы басылым жарық көрді (2005). Карл Мартин Аллвуд пен Джон В. Берри Халықаралық психология журналында (2006) «Индигендік психологияның шығу тегі мен дамуы: халықаралық талдау» атты арнайы басылымды редакциялап жариялады. Мәдени психология мен кросс-мәдени психология бойынша энциклопедиялық анықтамалықтарда, «Кросс-мәдени психология: ғылыми қолданысы» (Берри және т.б., 2002), «Түрлі мәдениеттегі әлеуметтік психология» (Смит, Бонд, 1999) атты оқулықтарда индигендік психологияға арналған бөлімдер бар.

2001 жылдың 29 қазан – 1 қараша аралығында Тайвандағы Тайбэй қаласында «Индигендік психологиядағы ғылыми жетістіктер: философиялық және мәдени-эмпирикалық үлестері» деген атпен халықаралық семинар болып өтті. Дүниежүзінің осы саладағы жетекші ғалымдары бас қосқан бұл халықаралық семинарда индигендік психологияға қатысты әр алуан көзқарастарды, бағыттарды біріктіру, оның болашағы арнайы талқыланды.

Жергілікті жағдайға сай келетін психологиялық құбылыстарды зерттейтін индигендік психология бағыттының дамуына жаһандану процесі де үлкен әсер етіп отыр. Оның үстіне, Қазақстанда автохтон халық болып табылатын қазақтардың жойылып кетпеуі үшін де индигендік психологияны дамыту өте маңызды.

1. Берри Д., Пуртинга А. и др. Кросс-культурная психология: Исследования и применения – Харьков, Гуманитарный центр, 2007. – 560 с.

2. Лебедева Н.М. Этническая и кросс-культурная психология: Учебник для высших учебных заведений. М.: МАКС Пресс, 2011 – С.18

Ахметова А.
студент 2 курса,
Байшукурова А.К. к.биол.н., доцент кафедры
общей и этнической психологии
КазНУ имени аль-Фараби

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ УРОВНЯ АДАПТАЦИИ К ОБУЧЕНИЮ В УНИВЕРСИТЕТЕ СТУДЕНТОВ ОТДЕЛЕНИЯ ПСИХОЛОГИИ, МЕХАНИКО-МАТЕМАТИЧЕСКОГО И ХИМИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТОВ

Студенческий возраст – юношеский период развития человека, это начало самостоятельной, взрослой жизни. Юность для юношей и девушек – это время выбора жизненного пути, учеба в ВУЗе, работа по выбранной специальности, создание семьи, для юношей, возможно, – служба в армии.

Современный этап социального развития общества «сдвинул» в психологическом и деятельностном планах границы всех возрастов в сторону более раннего наступления зрелости (в том числе – социальной зрелости). Данный процесс происходит одновременно по многим экономико-политико-социальным направлениям, но вместе с этим парадоксально усиливается социальный инфантилизм среди юношества и

Оқас А.	
ҚАЗАҚСТАН, РЕСЕЙ, ҚЫТАЙ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫНЫҢ КЕШЕГІСІ ҚАНДАЙ, БҮГІНІ ЖӘНЕ ЕРТЕҢІ ҚАНДАЙ БОЛУ КЕРЕК?	202
Рүстем М.	
БАТЫС САЯСИ МӘДЕНИЕТІНІҢ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАСТАРҒА ЫҚПАЛЫ	206
Сақбекова Ә.	
МЕМЛЕКЕТТЕГІ ЖАСТАРДЫҢ ОРНЫ МЕН РӨЛІ	208
Сақбекова Ә.	
ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ҚАУІПСІЗДІК МӨСЕЛЕСІ: ҚАТЕРЛЕР МЕН ОЛАРДЫҢ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ	209
Сақбекова Ә.	
МЕМЛЕКЕТТЕГІ ЖАСТАРДЫҢ ОРНЫ МЕН РОЛІ: ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН БОЛАШАҒЫ	213
Султанғали И.А.	
.НОВАЯ РЕГИОНАЛЬНАЯ И ГЕОПОЛИТИЧЕСКАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ КАЗАХСТАНА В БОРЬБЕ С ГЛОБАЛЬНЫМИ УГРОЗАМИ	215

СЕКЦИЯ ОБЩЕЙ И ЭТНИЧЕСКОЙ ПСИХОЛОГИИ

Абубакир А.	
ЖАСОСПІРІМ КЕЗЕҢІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	217
Ағабаева Ш.	
ГЕНДЕРЛІК СИПАТТАМАЛАРДЫҢ ТҮЛҒАНЫҢ ӨЗІН-ӨЗІ ТАНЫТУҒА ӨСЕРІ	218
Азамджонова И.А.	
ИНДИГЕНДІК ПСИХОЛОГИЯНЫҢ ҚАЛЫПТАСУ ЖӘНЕ ДАМУ ТАРИХЫ	221
Ахметова А.	
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ УРОВНЯ АДАПТАЦИИ К ОБУЧЕНИЮ В УНИВЕРСИТЕТЕ СТУДЕНТОВ ОТДЕЛЕНИЯ ПСИХОЛОГИИ, МЕХАНИКО-МАТЕМАТИЧЕСКОГО И ХИМИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТОВ	223
Ахметова А.	
СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ К ОБУЧЕНИЮ В УНИВЕРСИТЕТЕ	225
Балабай А.	
ПЕДАГОГТЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ СУБЪЕКТИВТІЛІГІ	227
Бөлегенова М.	
ТҮЛҒА АРАЛЫҚ ҚАТЫНАСҚА ГЕНДЕРЛІК СТЕРЕОТИПТЕРДІҢ ӨСЕРІ	229
Газизова К.	
ИНТЕРНЕТ-АДДИКЦИЯ СРЕДИ ЮНОШЕСКОГО ВОЗРАСТА	231
Евнина Е.	
ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ КОНФОРМНОГО ПОВЕДЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ	233
Есендикова Н.	
ОСОБЕННОСТИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО КОНСУЛЬТИРОВАНИЯ СЕМЬИ	235
Жасузақова С.М.	
ЖАСОСПІРІМДІК ШАҚТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН ТҮЛҒААРАЛЫҚ ҚАРЫМ- ҚАТЫНАСЫ	237
Жұмабекова А.	
ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАМАНДЫҚ ТАҢДАУ КЕЗІНДЕ КӘСІБИ БАҒЫТЫН ЗЕРТТЕУ	240
Жолмырзаева К.	
БАЛАНЫҢ ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫНА ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ӨСЕРІН ТАЛДАУ	242
Игиснинова А.	
ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ И БИОЛОГИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ДЛЯ САМООРГАНИЗАЦИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	245
Илюхина А.	
ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ НЕВЕРБАЛЬНОГО ОБЩЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ (ГЕНДЕРНЫЙ АСПЕКТ)	247